

Ulrikke Sivertsen Støyen

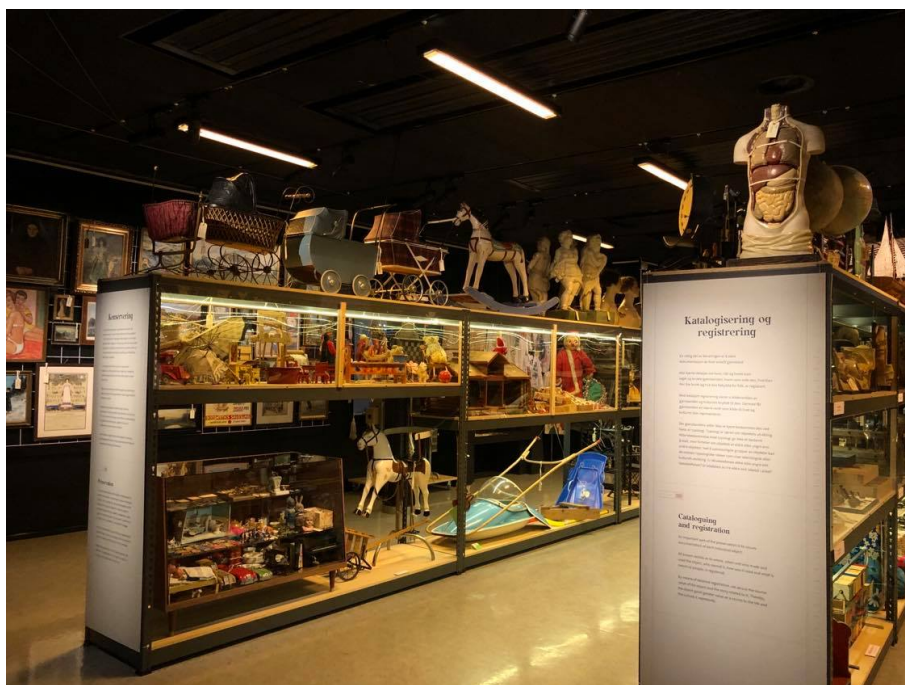
Museets magasin på utstilling?

En analyse av to midlertidige utstillinger

Bacheloroppgave i Kulturminneforvaltning

Veileder: Mattias Bäckström

Mai 2021

Bevare meg vel, Sverresborg Trøndelag Folkemuseum

Ulrikke Sivertsen Støylen

Museets magasin på utstilling?

En analyse av to midlertidige utstillinger

Bacheloroppgave i Kulturminneforvaltning
Veileder: Mattias Bäckström
Mai 2021

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for historiske og klassiske studier

Kunnskap for en bedre verden

Innhold

Forord	II
1. Innledning	1
1.1. Tema	1
1.2. Problemstilling og avgrensing	2
1.3. Hospitering	2
1.4 Metoder og kilder	4
1.5 Teori	5
1.5.1. Utstillingstypologi	5
1.5.2. Utstillingsanalyse	6
1.6. Oppgavens oppbygging	7
2. To midlertidige utstillinger	8
2.1. <i>Bevare meg vel</i>	8
2.2. <i>Samlarna</i>	9
3. Utstillingsanalyse	11
3.1. Utstillingens organisering og design	11
3.2. Utstillingselementer	13
3.3. Hvordan henvender utstillingen seg til de besøkende?	15
3.4. Kommer budskapet frem?	16
4. Konklusjon	18
Litteratur	19

Forord

I denne Bacheloroppgaven har jeg arbeidet med temaet midlertidige utstillinger. Jeg ønsket med dette arbeidet å få en bedre forståelse for hvordan denne type utstilling er bygd opp. Inspirasjonen til oppgaven kom da jeg under min hospiteringsperiode på Sverresborg Trøndelag Folkemuseum fikk en omvisning av hele museumsområdet. Her fikk jeg blant annet se den midlertidige utstillingen *Bevare meg vel* som umiddelbart tiltrakk seg min oppmerksomhet. Uten denne hospiteringsperioden og denne omvisningen er det ikke sikkert at jeg hadde valgt å skrive om dette temaet.

Først vil jeg takke veileder Mattias Bäckström som gjennom hele skriveprosessen har gitt meg gode råd og innspill, svart på alle spørsmål jeg har hatt og motivert meg til å skrive en best mulig oppgave. Veiledningsmøtene våre har vært veldig givende. Videre ønsker jeg å takke Lene Serine Strøm som var min hospiteringsvert under de fire ukene jeg var på Sverresborg Trøndelag Folkemuseum. Hun ga meg en flott omvisning av museet, ga meg et innblikk i arbeidshverdagen og ga meg arbeidsoppgaver som gjorde at jeg følte jeg gjorde en nyttig jobb for museet. Jeg ønsker også å takke Dino Makridis og Live Norderval som satte av tid til å la seg intervjuet til oppgaven. Intervjuet gav meg mye interessant og verdifull informasjon. Til slutt vil jeg takke familie og venner som har støttet og motivert meg gjennom denne prosessen.

1. Innledning

Det finnes flere forskjellige måter å utstille på: faste utstillinger, vandreutstillinger, virtuelle utstillinger – og midlertidige utstillinger, som denne oppgaven skal handle om. Utstilling er en måte for museer å formidle kunnskap, skape opplevelser og kommunisere med besøkende.¹ Hvordan museet oppnår disse tingene kan gjøres på flere måter. Noen utstillinger har gjenstandene i fokus, mens andre legger hovedfokuset på historien og bruker gjenstandene som supplerende elementer i formidlingen. Noen tar i bruk en rekke utstillingselementer som for eksempel tekst, film, bilder, mens andre har få slike elementer. Hvordan utstillingen er strukturert, hvilke utstillingselementer som har blitt brukt og hvordan den henvender seg til den besøkende er med på å påvirke den besøkendes opplevelse. Jeg analyserer i denne oppgaven to midlertidige utstillinger med hjelp av teori, intervju og egne observasjoner.

1.1. Tema

«I utstillingen *Bevare meg vel* er magasinene flyttet opp i lyset og vi gir publikum innblikk i samlingene og bevaringsarbeidet bak scenen.»² I denne oppgaven undersøker jeg midlertidige utstillinger med utgangspunkt i eksempelet *Bevare meg vel* på Sverresborg Trøndelag Folkemuseum. *Bevare meg vel* viser frem rundt 1500 gjenstander fra Sverresborgs samling, og viser et bredt spekter av gjenstander fra flere forskjellige perioder.³ Å utstille på denne måten har sin egen historie. Jeg har i oppgaven valgt å sammenligne *Bevare meg vel* med utstillingen *Samlarna* fra 1994 for å belyse den nyere historien. Den midlertidige utstillingen *Samlarna* stod på Läns museet Västernorrland i Sverige. Hovedfokuset mitt vil være på *Bevare meg vel*, men jeg anvender *Samlarna* for å bedre forstå utstillingen og for å vise kontrast mellom to midlertidige utstillinger.

Bakgrunnen for at jeg har valgt dette tema er fordi jeg under hospiteringsperioden min på Sverresborg fikk en omvisning av museet, hvor det var *Bevare meg vel* som spesielt tiltrakk seg min oppmerksomhet. Jeg synes den var svært interessant og annerledes noen annen utstilling jeg hadde sett før. For det første inneholder den veldig mange gjenstander, og for det andre så synes jeg det var interessant hvordan den er strukturert og organisert på en

¹ Huseby & Cederholm 2017: 7

² Sverresborg (u.å.)

³ Sverresborg (u.å.)

liknende måte som et magasin. Gjenstandene er sortert etter samlingene de tilhører og står på paller eller i hyller slik som i magasin. En del av gjenstandene står bak pleksiglass, men jeg fikk likevel en lignende følelse i utstillingen, som jeg gjorde da jeg fikk se magasinet senere i hospiteringsperioden. Men er det faktisk et magasin som gjenspeiles i utstillingen? Det er blant annet dette jeg undersøker i oppgaven.

1.2. Problemstilling og avgrensing

Problemstillingen for oppgaven er: Hvordan har Sverresborg Trøndelag Folkemuseum bygd den midlertidige utstillingen *Bevare meg vel* og hvilke ideer om utstilling av gjenstander ligger bak den? For å besvare problemstillingen har jeg valgt å sammenligne og analysere to midlertidige utstillinger: *Bevare meg vel* og *Samlarna*. Å analysere hvordan et museum stiller ut gjenstander kan gi innsikt i tankene bak utstillingen, men også om hvilke utstillingstyper museet har brukt. Det er interessant at det finnes flere ulike måter å stille ut gjenstander på. Problemstillingen er relevant for museumssektoren fordi gjenstandssamlinger og hvordan man stiller ut gjenstander er en viktig del av museumsvirksomheten. For å avgrense oppgaven handler den om midlertidige utstillinger ved kulturhistoriske museer, da begge eksemplene jeg legger frem tilhører museer med kulturhistoriske samlinger.

1.3. Hospitering

I løpet av hospiteringsperioden min på Sverresborg Trøndelag Folkemuseum har jeg hovedsakelig arbeidet med registrering av gjenstander, diverse skrivearbeid og rydding i utstillinger. Hospiteringsperioden begynte med en omvisning av hele museumsområdet, i tillegg til hovedutstillingen *Livsbilder* og den midlertidige utstillingen *Bevare meg vel* i museets publikumsbygg. Sverresborg er et av de største kulturhistoriske museene i Norge så det var naturligvis ikke tid og mulighet til å gå inn i alle bygningene. Jeg fikk likevel en god oversikt over museet og et innblikk i de mange forskjellige arbeidsoppgavene knyttet til driften. Det var selvfølgelig noen restriksjoner grunnet koronapandemien som gjorde at det ble mye selvstendig arbeid. Jeg hadde likevel en fin og lærerik hospiteringstid.

Den første arbeidsoppgaven jeg fikk var å skrive innholdet fra boken *Livet på en Markagard - Litjbu* inn i et Word-dokument slik at museet hadde dette tilgjengelig digitalt. Markagarden som boken omtaler ble flyttet til museet og gjenreist i perioden 1934–37. Boken gir informasjon om kirkebøker, folketellinger og muntlige kilder med mer. Boken inneholder

også to intervju. Det ene intervjuet er av et søskenpar som bodde like ved Litjbuane. De forteller om livet i området da de vokste opp på begynnelsen av 1900-tallet. Det andre intervjuet er av en dame som hadde en far som bodde på Litjbuane. Jeg lærte mye om lokalhistorie under arbeidet med denne boken. Annet skrivearbeid jeg har gjort var å skrive inn informasjon og tekst tilhørende portretter, prospekter og fotografier fra katalogen til den Coldevin Rosenvingske samling inn i et Word-dokument. Jeg fikk vite at kopier av bildene fra denne katalogen etter hvert skulle inn i Gramsgården som står på Sverresborg.

I løpet av hospiteringsperioden min fikk jeg også en omvisning av museets magasin. Her ble jeg fortalt om hvordan magasinet er strukturert og organisert, i tillegg til utfordringer knyttet til magasinet, som i 2017 da et stort antall gjenstander ble angrepet av muggsopp. Omvisningen endte i Gramgårdsmagasinet. Her fikk jeg i oppgave å skrive ned registreringsnumrene på alle gjenstandene, med unntak av noen stoler. Etter jeg hadde fullført dette fikk jeg en rask innføring i hvordan man søker i Primus, som er «et samlingsforvaltningssystem for museer og andre kulturarvinstitusjoner».⁴ Min oppgave ble da å søke på registreringsnumrene og notere ned hvilke av gjenstandene som ikke var registrert i systemet. Jeg fikk etter hvert en grundigere opplæring i Primus og kunne da gå i gang med å registrere gjenstandene jeg hadde notert ned som uregistrerte. Jeg ble gitt en mappe med tilstandsrapporter og konserveringsrapporter med bilder av disse gjenstandene. Her fikk jeg informasjonen jeg trengte for å starte registreringen. I løpet av hospiteringstiden brukte jeg for det meste disse rapportene som referanse i registreringen, men jeg har også målt opp gjenstander og ført inn opplysninger om materiale og lignende selv. Jeg registrerte hovedsakelig møbler, men også noen mindre gjenstander som for eksempel kleshengere og kopper.

En annen arbeidsoppgave jeg fikk var å være med på å rydde i barnehageutstillingen *Barnehage skal det hete*. Her ryddet jeg blant annet i en lekekasse og sorterte ut ting som var ødelagt. Tekstplansjene i utstillingen hadde fått fuktskader og var utdaterte så de måtte fjernes. Det ble tatt bilde av disse og jeg fikk i oppgave å skrive det som stod på disse plansjene inn i et Word-dokument i tilfelle noe av informasjonen skulle brukes igjen. Jeg fikk også være med på befaring til Norsk Døvemuseum for en dag. Her gikk vi gjennom hele utstillingen for å diskutere hva som skulle endres på og hvordan dette skulle gjøres. Dagen

⁴ KulturIT (u.å.)

gikk hovedsakelig til å rydde, men jeg fikk også noen andre oppgaver. Jeg fikk være med på å plassere ut et apparat som tidligere har blitt brukt for å teste hvor godt man klarer å uttale forskjellige lyder. Tidligere har de døve blitt oppfordret til å lære å snakke, isteden for å lære tegnspråk, og dette apparatet ble plassert i utstillingen slik at folk kan få prøve det selv. Jeg fikk være med på plassere flere av disse apparatene innenfor pleksiglass. Jeg fjernet også en del utstillingstekster som skulle erstattes og festet skruer under vinglete møbler.

1.4 Metoder og kilder

I oppgaven har jeg benyttet meg av utstillingsanalyse, intervju, utstillingsanmeldelse og mine egne observasjoner for å undersøke *Bevare meg vel*. Anmeldelsen jeg refererer til er gjort i *Museumsnytt* av Trine Anette Fostervold som er mastergradsstudent i museologi og kulturarvstudier på Universitetet i Oslo.⁵ Som kilde for å undersøke *Samlarna* har jeg brukt katalogen museet laget i tilknytning til utstillingen. Nedenfor gjør jeg rede for metodene jeg har valgt og hvorfor jeg har valgt de.

Jeg har valgt intervju som metode for å få en forståelse for hvordan museet har bygd utstillingen og hvorfor de har bygd den. Jeg har i denne oppgaven gjort et semistrukturert kvalitativt intervju med registrator Live Norderval og avdelingsleder for bevaring og foto Dino Makridis ved Sverresborg Trøndelag Folkemuseum. I et kvalitativt intervju prøver man å forstå verden fra intervjupersonens synspunkt. Dette foregår i dialog mellom to personer om et tema som de begge er opptatt av. Semistrukturert betyr at samtalen følger en intervjuguide med forhåndsbestemte temaer og spørsmål.⁶ Spørsmålene jeg skulle stille var altså planlagt på forhånd. Jeg ble også bedt om å sende spørsmålene på e-post noen dager i forveien. Planen var at jeg skulle intervju Live Norderval, men når jeg møtte opp var også Dino Makridis til stede. Jeg skulle gjerne fått beskjed om dette på forhånd, men jeg synes under intervjuet at det var interessant å få to perspektiv. Intervjuet varte i underkant av en time.

Jeg har valgt utstillingsanalyse som metode fordi det handler om å forstå utstillinger: Hva er det den formidler og hvordan gjør den det? Det finnes mange former for utstillingsanalyse og ofte med forskjellige formål. I artikkelen «Udstillingsanalyse af Form og Indhold» legger Sofie E. Jensen frem en metode som ikke er basert på andre

⁵ Fostervold 2021

⁶ Dalland 2020: 68

utstillingsanalyser, men på *Brillant*.⁷ Det er et praktisk redskap som er skapt for å gi alle som er en del av en utstillingsprosess et felles språk.⁸ Min utstillingsanalyse er løst basert på denne metoden. Det vil si jeg har valgt ut noen av elementene knyttet til *Brillant* under arbeidet med denne analysen. For å analysere *Bevare meg vel* har jeg i tillegg til omvisningen jeg fikk i begynnelsen av hospiteringsperioden besøkt utstillingen på egenhånd, både for å ta bilder og for å forstå dens oppbygning. I analysen bruker jeg også museologen Ågrens utstillingstypologi,⁹ for å drøfte likheter og ulikheter mellom *Bevare meg vel* og *Samlarna*.

1.5 Teori

I denne delen av oppgaven gjør jeg rede for relevant teori knyttet til utstillingstypologi og utstillingsanalyse.

1.5.1. Utstillingstypologi

I Per-Uno Ågrens artikkel «Om museer och utställningsspråk» gjør han rede for en rekke forskjellige utstillingstyper: Den *kontekstuelle* utstillingen, den *isolerte* utstillingen, den *systematiske* utstillingen, den *analytiske* utstillingen, den *fortellende* utstillingen og den *metarealistiske* utstillingen. Det er denne typologien jeg har valgt å bruke i oppgaven. Det er viktig å presisere at de fleste museumsutstillinger er en blanding av de forskjellige typene som legges frem i denne artikkelen.¹⁰ Nedenfor skal jeg gjøre rede for utstillingstypene som er mest relevante for denne oppgaven.

I den *kontekstuelle* utstillingen blir gjenstander vist fram i en slags rekonstruksjon av et miljø. Det vil si at de blir satt inn i den konteksten de tilhører, og ofte blir dette gjort på en realistisk måte.¹¹ Denne utstillingstypen er relevant for *Bevare meg vel* fordi den i sin utforming forsøker å rekonstruere et magasin i utstillingsrommet. På hvilke konkrete måter utstillingen gjør dette diskuterer jeg i analysen.

I den *systematiske* utstillingen organiseres gjenstander og bilder i grupper for å enten vise en kronologi eller for å vise taksonomiske kategorier.¹² Denne utstillingstypen er også relevant

⁷ Jensen 2017: 334

⁸ Jensen 2017: 335

⁹ Ågren 1995

¹⁰ Ågren 1995: 42

¹¹ Ågren 1995: 40

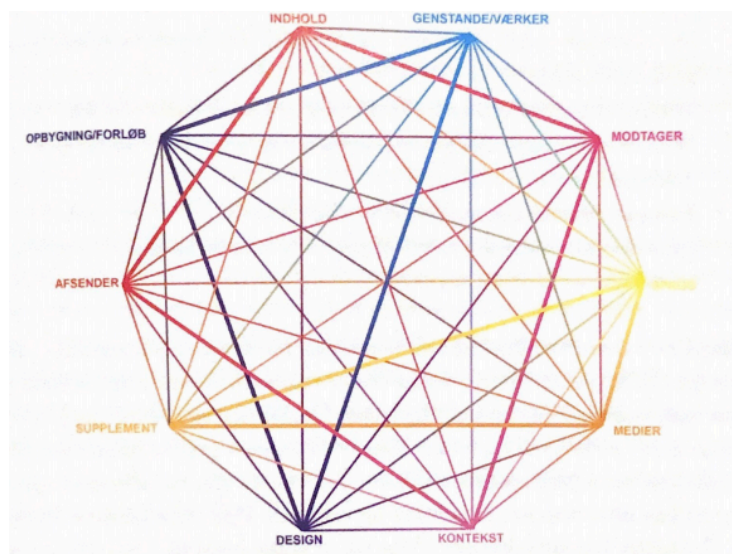
¹² Ågren 1995: 41

for *Bevare meg vel*. Gjenstandene er ikke organisert kronologisk, men er systematisk organisert etter samlingene de tilhører.

I den *fortellende* utstillingen er det menneskene som er det viktigste. Det kan være enkeltpersoner eller større samfunn og grupper som blir løftet frem. I slike utstillinger blir ofte gjenstander brukt som supplerende elementer i formidlingen.¹³ Denne utstillingstypen er relevant for *Samlarna* fordi den handler om å løfte fram, som navnet tilsier, de som samler.

1.5.2. Utstillingsanalyse

For å undersøke *Bevare meg vel* har jeg tatt for meg noen av elementene fra *Brillanten*. Denne metoden er bygd opp av ti forbundne element: innhold, mottaker, kontekst, avsender, gjenstander, design, oppbygging, språk, medier og supplement. En sentral del av *Brillanten* er å sikre at utstillingen kommuniserer tydelig hva museet ønsker å formidle.¹⁴ Jensen legger frem tre såkalte «grep» som kan brukes til å analysere en utstilling: *Ordningsegrep*, *Mediegrep* og *Design- og Romgrep*.¹⁵

Brillanten (Jensen 2017)

Ordningsegrep handler om hvordan utstillingsprodusenten velger å organisere gjenstandene i utstillingen. For kulturhistoriske utstillinger er kronologi typisk, men det er også vanlig å organisere med bakgrunn i farge, tema og lokalitet. Ofte ser man at det blir brukt kombinasjoner av disse. Det er relevant å analysere hvordan gjenstandene er organisert fordi det påvirker hvordan de besøkende forstår og opplever utstillingen.¹⁶

¹³ Ågren 1995: 41

¹⁴ Jensen 2017: 336

¹⁵ Jensen 2017: 337

¹⁶ Jensen 2017: 338

Mediegrep handler om hvilke hjelpemedier som blir brukt i utstillingen. Disse kan for eksempel være film, tekst, kart og modeller. Det mest typiske hjelpemediet er tekst, men det finnes mange flere man kan benytte seg av. I analysen er det relevant å se på hvilke funksjoner de forskjellige hjelpemediene har og om de understøtter utstillingens budskap.¹⁷

Design- og romgrep handler om hvordan utstillingen er konstruert og designet. Dette inkluderer blant annet valg av belysning, materialer og farger. Å analysere dette skal tydeliggjøre hvordan designet er med på å påvirke publikums mottakelse av budskapet.¹⁸ Dette er spesielt interessant å analysere med bakgrunn i at *Bevare meg vel* er en *kontekstuell* utstilling.

1.6. Oppgavens oppbygging

I det innledende kapittelet har jeg gjort rede for tema, teori, problemstilling og avgrensning. Jeg har også beskrevet hospiteringsperioden, samt gjort rede for hvilke metoder og kilder jeg har brukt. I andre kapittel tar jeg for meg bakgrunnen for midlertidige utstillinger, og for *Bevare meg vel* og *Samlarna*. I tredje kapittel gjør jeg en utstillingsanalyse og sammenligning av de to midlertidige utstillingene. I fjerde kapittel oppsummerer og diskuterer jeg oppgaven.

¹⁷ Jensen 2017: 338

¹⁸ Jensen 2017: 339

2. To midlertidige utstillinger

Det er flere grunner til at museer velger å ha midlertidige utstillinger. Ofte har det sammenheng med at museet ønsker å vise besøkende hva de har i samlingen. Gjenstander kan på den ene siden være av stor interesse for besøkende, men på den andre siden ikke passe inn i museets permanente utstillinger. Nedenfor skal jeg ta for meg bakgrunnen for *Bevare meg vel* og *Samlarna*.

2.1. *Bevare meg vel*

Bevare meg vel er et fellesprosjekt blant de ansatte på bevaringsavdelingen på Sverresborg Trøndelag Folkemuseum. Utstillingen åpnet 7. november 2020, og skal stå ut 2021. I utstillingen vises rundt 1500 av magasinets over 100 000 gjenstander. Den viser gjenstander fra både langt tilbake i tid, og fra nyere tid. Formålet med utstillingen er å vise mangfoldet i samlingen, i tillegg til å gi informasjon om bevaringsarbeidet som gjøres i museet, som katalogisering, registrering og konservering.¹⁹ I intervju kom det fram at bakgrunnen for tittelvalget *Bevare meg vel* er at det er et uttrykk som handler om overraskelse eller forundring, følelser som museet ønsker å vekke med denne utstillingen. Tittelen er også valgt med bakgrunn i at det er et uttrykk som er mye brukt i Trøndelag.²⁰

Bevare meg vel strekker seg over to rom i Sverresborgs publikumsbygg. I det første rommet møter man en rekke gjenstander som er halvveis konservert. Det vil si, den ene siden er konservert, mens den andre siden viser hvordan gjenstanden så ut før konservering. I dette rommet finner man også en TV som spiller av video som viser hvordan konserveringsarbeidet foregår. Når man beveger seg inn i det andre rommet blir man møtt med veldig mange gjenstander. Her er det plassert gjenstander langs alle vegger, i tillegg til gjenstander plassert i reoler i midtpartiet. Disse reolene skaper tre korridorer i utstillingsrommet. Rett til venstre for inngangen står det en skjerm hvor Digitalt Museum

Halvveis konservert rundovn. Foto: Ulrikke S. Støylen, 29.04.2021.

¹⁹ Sverresborg (u.å.)

²⁰ Intervju, Live Norderval (registrator, Sverresborg) og Dino Makridis (avdelingsleder, avdeling for bevaring og foto, Sverresborg), 13.04.2021

ligger tilgjengelig. Siden alle gjenstandene i utstillingen har synlige registreringsnumre, kan man søke opp informasjon om de ved hjelp av denne skjermen.

I intervjuet fikk jeg vite at det har vært mange involvert i utvelgingsprosessen av gjenstander. Noen gjenstander har blitt valgt med bakgrunn i at de har en spesiell betydning for noen av de ansatte. Noen hadde favorittgjenstander de ønsket å stille ut. En viktig del av prosessen var vurderinger knyttet til hvor mye konservering gjenstandene trengte. Dersom en gjenstand trengte mye konservering var det mer praktisk å velge en annen lignende gjenstand som trengte lite konservering. Det måtte også gjøres vurderinger knyttet til størrelsen på gjenstandene, da det naturligvis måtte være plass til de i utstillingen. Til slutt var det viktig å velge gjenstander fra samlinger som sjeldent blir vist fram i deres faste utstillinger, som for eksempel gjenstander fra skolesamlingen og fiskerisamlingen deres. Prosessen med å velge ut gjenstander skjedde gjennom diskusjoner og meningsutvekslinger på faste møter, men også utenfor i mer uformelle samtaler.²¹

2.2. *Samlarna*

Samlarna var en innvielsesutstilling på Västernorrlands museum (tidligere Länsmuseum Västernorrland) i Härnösand i Sverige som var tilgjengelig i perioden 17. juni 1994–31. mai 1995. Siden dette var en innvielsesutstilling, fokuserer katalogen mye på historien til museet. Dette er en *fortellende* utstilling hvor museets historie blir fortalt gjennom personene som bidro til å forme museet. Dette inkluderer både de som samlet og donerte, men også de som arbeidet for museet. Katalogen har et spesielt fokus på ildsjelene, som de gir uttrykk for har fått for lite oppmerksomhet.²² Tittelen på utstillingen har sammenheng med dette. Den forteller oss at utstillingen ønsker å hylle samlerne. Siden jeg ikke har noe informasjon om utstillingens utforming eller utvelgingsprosess, vil denne redegjørelsen fokusere på hvordan utstillingen forteller om disse personene, og hvordan gjenstandene støtter opp dette.

I utstillingen vises et bredt spekter av maritime gjenstander. Bakgrunnen for dette er at Härnösand var en viktig havneby i tiden da *Västernorrlands Läns Museisällskap*, som var det originale navnet på museet, først ble etablert. Museet fikk i første omgang en rask vekst gjennom donasjoner fra sjøkapteiner. Det første objektet som ble registrert i museets

²¹ Intervju, Norderval & Makridis, 13.04.2021

²² Nordstrand 1994: 8

samlinger var en villsvinskalle fra Java.²³ Museet har også en omfattende våpensamling. Våpnene tilhørte jegeren Strokirk, som hadde en enorm samlemani, spesielt knyttet til våpen. Da han plutselig døde i 1926, kjøpte museet alle de 400 våpnene han hadde i sin samling. I *Samlarna* var disse utstilt i museets rustkammer.²⁴ En rekke gjenstander som tydelig skiller seg ut i utstillingen er utstyr og plakater i tilknytning til yrkeslivet til kvinnefrisøren Dagny Cedervall. Hun hadde på det meste tre salonger i Härnösand og var den første kvinnen som ble valgt inn i *Härnösands Hantverks- och Fabriksförening*.²⁵ Utstillingen viser i likhet med *Bevare meg vel* mangfoldet i museets samling.

Bilde av et våpen fra utstillingen. Eksempel på en gjenstand som blir brukt til å formidle personhistorie. (Nordstrand 1994)

En av ildsjelene katalogen trekker frem er biskopen Lars Landgren som i 1880 kalte inn lokalpressen for å diskutere etableringen av et museum. Pressen reagerte positivt på initiativet hans og kort tid senere ble *Västernorrlands Läns Museisällskap* etablert i Härnösand, Västernorrland.²⁶ Etter hans død i 1888 fikk museet en nedtur. Det er her en annen viktig person dukker opp, nemlig Theodor Hellman som ble museumsdirektør i 1909. Han brukte hvert ledige øyeblikk på museet.²⁷ Hans store drøm om et nytt museum, fikk han aldri oppleve, men han var museumsdirektør i over 30 år og var en svært viktig skikkelse for den videre utviklingen av museet. Theodors sønn, Bo Hellman, tok over stillingen som museumsdirektør i 1947.²⁸ Museet har en lang historie, men det var altså først i 1994 at museet fikk sin egen museumsbygning og at denne innvielsesutstillingen ble laget.

²³ Nordstrand 1994: 13

²⁴ Nordstrand 1994: 31

²⁵ Nordstrand 1994: 43

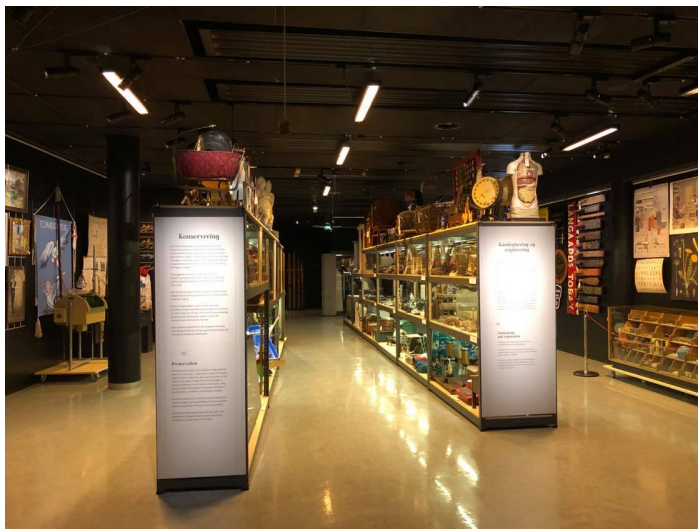
²⁶ Nordstrand 1994: 11

²⁷ Nordstrand 1994: 18

²⁸ Nordstrand 1994: 25

3. Utstillingsanalyse

Bevare meg vel er laget og tilrettelagt av bevaringsavdelingen på Sverresborg. Det var i tillegg to arkeologistudenter på hospitering som hjalp til med blant annet utvelging av gjenstander. Prosjektet hadde ingen uttalt utstillingsprodusent eller prosjektleder. I intervju ble det forklart at det opprinnelig var planlagt en annen utstilling her, men at dette ble kansellert på grunn av

Oversiktsbilde av det andre rommet i utstillingen.
Foto: Ulrikke S. Støylen, 29.04.2021.

koronasituasjonen. Det betydde at Sverresborg kunne risikere å bli stående i 2 år med et tomt utstillingsrom. Ideen om *Bevare meg vel* hadde de hatt lenge, men det var på grunn av koronasituasjonen at de valgte å gjennomføre dette prosjektet først høsten 2020. I intervjuet beskriver Norderval og Makridis *Bevare meg vel* som en midlertidig utstilling som handler om å vise hva Sverresborg har i samlingen sin. Den er skapt som en slags hybrid mellom utstilling og magasin, og den viser et mangfold av gjenstander innenfor et stort tidsspenn.²⁹

3.1. Utstillingens organisering og design

I det første rommet i utstillingen er gjenstandene plassert langs langsiden av rommet. Her møter man en rekke halvveis konserverte gjenstander. Ved hjelp av disse kommer det tydelig frem at det er konservering og bevaring som er tema her. Her er ingen kronologi, men heller et overordnet tema. I denne delen av utstillingen er det større rom mellom gjenstandene, og rommet føles mer åpent enn i det andre. Rommet fremstår som en slags introduksjon, nesten som en smakebit, til neste rom i utstillingen.

Når man beveger seg inn i det andre rommet blir man nesten overveldet av mengden gjenstander. Gjenstandene er her organisert etter hvilke samlinger de tilhører, som for eksempel den medisinske samlingen eller samtidssamlingen. *Ordningsgrepet* i dette rommet

²⁹ Intervju, Norderval & Makridis, 13.04.2021

er derfor en museal systematikk. Det vil si hvordan museet har systematisert gjenstandene innenfor forskjellige samlinger. Rett inn til venstre fra inngangen befinner det seg en del av en kiste fra 1000-tallet, som er den eldst daterte gjenstanden i museets samling. Dette kan gi et inntrykk av at gjenstandene er kronologisk organisert. Beveger man seg videre i utstillingen ser man fort at dette ikke er tilfellet, og at det ikke er lagt opp til at du skal følge en «sti», men at du selv kan gå til de gjenstandene som fenger deg. I intervjuet kom det fram at gjenstandene også er organisert etter arealet museet har å jobbe med, da det er veldig mange gjenstander som skal inn i et rom. En utfordring i arbeidet med organiseringen som kom fram i intervjuet har vært at det fort kan bli mye «hands-on» i utstillingsrommet.³⁰ Når jeg besøkte utstillingen la jeg merke til at de hadde løst dette med å plassere små gjenstander bak pleksiglass, mens større gjenstander er markert med «Vennligst ikke rør». *Bevare meg vel* kan altså beskrives som en *systematisk* utstilling med bakgrunn i utstillingstypologien som jeg gjorde rede for tidligere i oppgaven. Men det er en museal systematikk, og ikke en kronologisk eller taksonomisk ordning. Dette skiller seg fra *Samlarna* som på sin side er en *fortellende* utstilling hvor hovedfokuset er på menneskene – samlerne – og ikke i like stor grad gjenstandene slik som i *Bevare meg vel*.

Et lite utvalg fra den medisinske samlingen. Foto: Ulrikke S. Støylen, 29.04.2021.

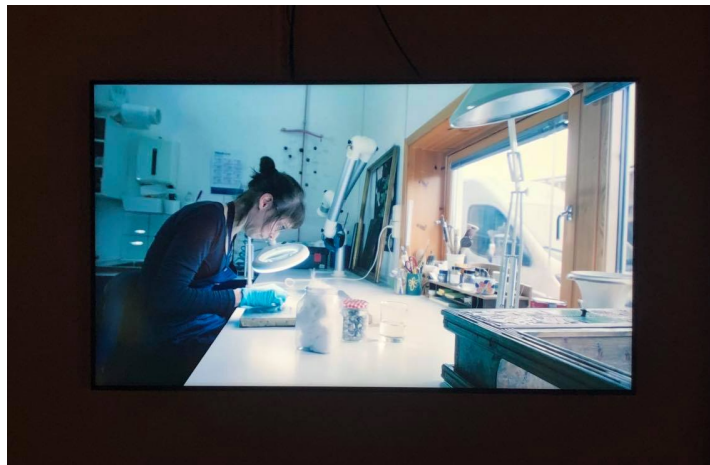
Når det kommer til hvilke *design- og romgrep* som har blitt brukt ser man tydelig at det i det andre rommet har blitt gjort valg basert på at utstillingen skal speile et magasin. Store møbler står på paller på hjul, mindre gjenstander er plassert i reoler av stål, bilder henger på gitteroppheng og gjenstandene står tett i tett, akkurat som i et magasin. Dette er altså en *kontekstuell* utstilling som viser gjenstandene i et gjenskapt miljø. Når man trekker parallellen til magasin, er det enklere å forstå hvorfor de har valgt å stille ut så mange gjenstander. I intervjuet med Norderval og Makridis forteller de at det ikke er en tanke at dette skal være en

³⁰ Intervju, Norderval & Makridis, 13.04.2021

minimalistisk utstilling. Museet har et ønske om å overvelde folk med denne utstillingen.³¹ Jeg anser det store antallet gjenstander som positivt, fordi jeg er interessert i flere forskjellige typer gjenstander. For noen kan kanskje utstillingen fremstå som litt rotete, både på grunn av antall gjenstander, men også på grunn av mangel på en klar historie og kronologi.

3.2. Utstillingselementer

Når det kommer til *mediegrep*, benytter utstillingen seg hovedsakelig av tekst, men også video og skjerm. Det første man blir møtt med når man går inn i utstillingen er en tekst som kort forklarer hva som er museets formål. Dette blir også gjort i katalogen til *Samlarna*. Både *Bevare meg vel* og *Samlarna* er utstillinger som handler om å vise frem hva de har i

Video som viser konserverings- og bevaringsarbeidet i praksis. Foto: Ulrikke S. Støylen, 29.04.2021.

samlingene sine. Formålet til et museum er å bevare og formidle disse gjenstandene. Derfor fremstår det naturlig å introdusere utstillingene på denne måten. I dette første rommet i utstillingen *Bevare meg vel* finner man også en TV som spiller av en «behind the scenes» video som viser hvordan konserverings- og bevaringsarbeidet foregår. Her finner man i tillegg en plansje med en rekke stikkord knyttet til dette arbeidet. Den gir de besøkende et innblikk i de mange forskjellige elementene som kan inngå i en slik prosess.

Når man beveger seg mot det andre rommet i utstillingen går man gjennom en slags gang med mye tekst på begge sider. På den ene siden finner man tekst som forklarer hva et museum er, tekst om konservering og tekst om utstilling. I anmeldelsen på *Museumsnytt* er anmelderen kritisk til at museumsdefinisjonen ikke blir utfordret eller drøftet videre.³² Min opplevelse er at det ikke er noe behov for en videre drøfting i denne utstillingen. Utstillingen handler konkret om hva som foregår bak scenen på Sverresborg Trøndelag Folkemuseum, og

³¹ Intervju, Norderval & Makridis, 13.04.2021

³² Fostervold 2021

gjenstandene blir gitt muligheten til snakke for seg selv. På den andre siden av denne gangen får man informasjon om noen av spesialsamlingene som museet forvalter. Noen eksempler på disse er trykkblokksamlingen, skisamlingen og fanesamlingen. En annen plansje som henger her viser hvor mange eksemplarer museet har av forskjellige gjenstandstyper. I

Møbler som står tett i tett på paller. Foto: Ulrikke S. Støylen, 29.04.2021.

intervjuet ble jeg fortalt at det er viktig for de å gjøre et poeng ut av at gjenstandene i denne utstillingen bare er et utvalg eller et tverrsnitt av hva samlingen består av.³³ Plasseringen av så mye tekst rett ved inngangen til rommet føles overveldende. Når jeg besøkte utstillingen følte jeg at jeg ble stående i veien når jeg sto og leste på disse plansjene. En bedre løsning ville vært å spre disse plansjene mer rundt i utstillingen eller å kutte ned på tekstmengden.

Når man beveger seg forbi alle disse tekstene og inn i rommet legger man fort merke til tekstplansjene på enden av hver av reolene i midtpartiet. Den ene gir informasjon om konservering, mens den andre forteller om katalogisering og registrering. Rett ved inngangen står det skjerm hvor man har Digitalt Museum tilgjengelig. Siden registreringsnumrene henger synlig på alle gjenstandene, kan man her søke opp informasjon om hver og en av de. Noen av gjenstandene i utstilling har fått ekstra oppmerksomhet. Kisten som jeg nevnte tidligere i analysen har fått sin egen tekst, trolig på bakgrunn av det er den eldst daterte gjenstanden i museets samling. De fleste av gjenstandene som har fått sine egne tekster i utstillingen har fått det fordi de er blant de ansattes favoritter. Disse favorittene inkluderer blant annet sledehode, patronhylse, elgmøblement og brudekjole. Tekstene knyttet til gjenstandene forklarer ikke bare hva de er, men også hvorfor den ansatte har akkurat denne som favoritt. Dette er en interessant del av utstillingsprosessen man sjeldent får innsyn i. I tillegg har samlingen Petrusjka teater, som er et eksempel på en komplett spesialsamling på Sverresborg, fått sin egen tekst. Dette med bakgrunn i at museet mener samlingen er en verdifull kilde om mangfoldig kulturliv i Trondheim.

³³ Intervju, Norderval & Makridis, 13.04.2021

3.3. Hvordan henvender utstillingen seg til de besøkende?

I intervjuet sier Norderval og Makridis at utstillingen *Bevare meg vel* skal fremstå som både underholdende og informativ. De har en plikt om å opplyse og underholdningsaspektet er viktig for at folk tiltrekkes til utstillingen.³⁴ På den ene siden framstår den informativ fordi den forteller om bevaring- og konserveringsarbeidet, og viser publikum bredden i det som er i magasinet. På den andre siden framstår den underholdende fordi den viser et så bredt spekter av gjenstander at alle har muligheten til å se noe innenfor sitt interessefelt. I intervjuet kom det frem at det under normale omstendigheter skal det være museumsansatte tilgjengelig i utstillingen, men at korona har satt en demper på dette. Man kan likevel bestille en runde i utstillingen med guide. Tanken var at dette skulle være en formidlingsutstilling. Det ble snakket en del med publikum på åpningsdagen, men i mindre grad senere.³⁵ Med bakgrunn i dette er det vanskelig å si noe om hvordan utstillingen henvender seg til den besøkende. Mitt inntrykk er at de ønsker dialog og deltakelse, men at dette har vært vanskelig på grunn av koronasituasjonen.

Sverresborg omtaler på sin hjemmeside utstillingen som «nåtidens raritetskabinett».³⁶ I intervjuet kom de fram at de har valgt å bruke ordet «raritetskabinett» fordi disse kabinettene under renessansen og opplysningstiden inneholdt mange «rare» og merkelige gjenstander i likhet med *Bevare meg vel*. Ordet gjenspeiler galskapen og mangfoldet i utstillingen.³⁷ Katalogen til *Samlarna* nevner også «raritetskabinett». De knytter ikke dette direkte til utstillingen, men til historien knyttet til det å samle. De forteller om hvordan samlingen av rare og gåtefulle

En av «raritetene». Elgmøblement. Foto: Ulrikke S. Støylen, 29.04.2021

³⁴ Intervju, Norderval & Makridis, 13.04.2021

³⁵ Intervju, Norderval & Makridis, 13.04.2021

³⁶ Sverresborg (u.å.)

³⁷ Intervju, Norderval & Makridis, 13.04.2021

ting tjente som materiale for refleksjon.³⁸ Jeg mener *Bevare meg vel* på mange måter oppfordrer til refleksjon og diskusjon mellom de besøkende, med de mange rare og de mange vanlige gjenstandene som er utstilt. I anmeldelsen i *Museumsnytt* blir dette også bemerket: Anmelder peker på de sterke kontrastene som oppstår når gjenstander med forskjellig opprinnelse plasseres ved siden av hverandre.³⁹

3.4. Kommer budskapet frem?

I intervjuet spurte jeg om hva budskapet til utstillingen er. Svaret jeg fikk var at hovedbudskapet i utstillingen er magasin og samling. Utstillingen skal vekke folks interesse når det gjelder magasinutfordringer, innsamlingspolitikk, arbeidsprosess, forvaltningspolitikk med mer. Utstillingen forteller de besøkende om hvor mye museet har i samlingen sin og hva de gjør for å bevare disse gjenstandene.⁴⁰ Allerede i det første rommet blir man introdusert for bevaringsarbeidet. De halvveis konserverte gjenstandene og hva de skal formidle er enkelt å forstå. Videoen som spilles av her, forteller også tydelig om bevaringsarbeidet som foregår på museet. Plansjene man møter på vei inn i det andre rommet forteller den besøkende om hva et museum er, og hvorfor det er viktig å samle og bevare. På en av plansjene med overskrift «Utstilling», er hovedutstillingen *Livsbilder* nevnt. Dette kan kanskje fremstå som litt forvirrende og ikke så relevant for *Bevare meg vel*. Plansjene som viser specialsamlingene på Sverresborg, og hvor mange eksemplarer museet har av forskjellige gjenstandstyper fremstår som mer konkret og relevant for utstillingen. Plansjene man møter inne i selve utstillingsrommet om konservering, katalogisering og registrering forklarer godt hva som blir gjort med gjenstandene som blir innsamlet og hvorfor det blir gjort.

Både i *Samlarna* og *Bevare meg vel* kommer det tydelig frem at de ønsker å vise mangfoldet av gjenstander de har i samlingene sine. Det som skiller dem er at *Samlarna* i stor grad prøver å fortelle en historie gjennom gjenstandene, mens *Bevare meg vel* ikke har en slik rød tråd. Mens *Samlerne* ligger nærmest den *fortellende* utstillingen, kan *Bevare meg vel* sies å være en kombinasjon av den *kontekstuelle* utstillingen og den *systematiske* utstillingen. Valg av *ordningsgrep*, den museale systematikken, er med på å formidle at utstillingen ønsker å vise mangfoldet i museets magasin. Valg av *mediegrep* forteller den besøkende at utstillingen

³⁸ Ågren 1995: 60

³⁹ Fostervold 2021

⁴⁰ Intervju, Norderval & Makridis, 13.04.2021

ønsker å fortelle om konserverings- og bevaringsarbeidet som foregår bak scenen. Dette gjøres ved hjelp av tekst og video, men også gjennom de halvveis konserverte gjenstandene vi møter helt i begynnelsen av utstillingen. Til slutt forteller valg av *design- og romgrep* at utstillingen er et forsøk på å rekonstruere et magasin. Dette støtter under budskapet om magasin og samling. Den forteller om den delen av museet som de besøkende sjeldent får tilgang til.

4. Konklusjon

Prosesen med å bygge opp den midlertidige utstillingen *Bevare meg vel* startet da en annen utstilling ble kansellert på grunn av koronasituasjonen. Museet kunne risikere å bli stående i en lang periode med et tomt utstillingsrom. De valgte derfor å gjennomføre et prosjekt de lenge hadde hatt ideer rundt. Videre startet prosessen med å velge ut gjenstander gjennom diskusjoner og meningsutvekslinger på faste møter. Noen av gjenstandene ble valgt ut fordi de var noen av de ansattes favoritter, andre ble valgt ut fordi de hørte til samlinger som sjeldent blir vist fram i museets faste utstillinger. Et annet aspekt var å velge ut gjenstander som ikke trengte mye konservering. Til slutt måtte det også gjøres vurderinger rundt om det faktisk var plass til gjenstandene i utstillingsrommet.

De har også måttet fatte valg om organiseringen av gjenstandene. De endte opp med å organisere de etter samlingene de tilhører. Et praktisk problem var hvordan de skulle gjøre gjenstandene mer utilgjengelige for publikum. Dette ble løst ved å plassere små gjenstander bak pleksiglass og markere større gjenstander med «Vennligst ikke rør». Valg av design er tydelig knyttet til et ønske om at utstillingen skal speile et magasin. De har plassert møbler på paller på hjul, mindre gjenstander i stålreoler og hengt bilder på gitteroppheng. De har valgt å bruke en god del tekstplanser i utstillingen for å fortelle om bevaringsarbeidet på museet, hva samlingen deres består av, i tillegg til spesifikke tekster i tilknytning til noen av gjenstandene i utstillingen. De har også valgt å ta i bruk video for gi et visuelt bilde på hvordan konserverings- og bevaringsarbeidet foregår. I tillegg til dette har de valgt å plassere en skjerm i utstillingen, hvor man kan søke opp informasjon om alle gjenstandene.

Bevare meg vel bryter kanskje med mange folks ideer om hvordan en gjenstandsutstilling skal se ut. Den består av veldig mange gjenstander og har ingen klar historie eller kronologi. Men når man forstår at utstillingen skal speile et magasin får man en åpenbaring. Utstillingen er skapt for å gi de besøkende et innblikk i en del av museet de sjeldent eller aldri vil få se. Den forteller om mangfoldet i samlingen, og om hvor mange av de forskjellige gjenstandstypene samlingen består av. Sist men ikke minst gir den et innblikk i hvordan bevaringsarbeidet foregår, og hvorfor det er viktig å samle og bevare gjenstander ikke bare fra langt tilbake i tid, men også fra samtiden.

Litteratur

Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving for studenter* (7. utg.). Gyldendal akademisk.

Fostervold, T.A. (2021, 16. april). *En reise i museets magasiner*. [Anmeldelse av utstillingen *Bevare meg vel*, Sverresborg Trøndelag Folkemuseum]. Museumsnytt.

<https://museumsnytt.no/en-reise-i-museets-magasiner/>

Huseby, H. B., & Cederholm, P. (2017). Introduksjon. I Huseby, H. B., & Cederholm, P. (Red.), *Museumsutstillinger : å forstå, skape og vurdere natur- og kulturhistoriske utstillinger* (s. 7-10). Museumsforlaget.

Jensen, S. (2017). Udstillingsanalyse af Form og Indhold. I Huseby, H. B., & Cederholm, P. (Red.), *Museumsutstillinger : å forstå, skape og vurdere natur- og kulturhistoriske utstillinger* (s. 333-352). Museumsforlaget.

KulturIT (u.å.). *Primus*. <https://kulturit.org/primus>

Nordstrand, G. (red.) 1994, *Samlarna. Läns museet Västernorrland. Invigningsutställning på Läns museet Västernorrland 17/6 1994 – 31/5 1995*, Härnösand: Läns museet Västernorrland

Sverresborg (u.å.). *Bevare meg vel*. <https://sverresborg.no/kunnskap/bevare-meg-vel>

Ågren, P-U. (1995). Om museer och utställningsspråk. I Ågren, P-U. (Red.). *Vårt behov av museologi. Nordisk Museologi nr. 1*. (s. 39–46). Tidsskriften nordisk museologi.

